

מצילים חיים תמורת 5,000 שקל בחודש: "בהיי-טק נשתכר פי שלושה"

הם מומחים בעלי סמכויות נרחבות אך בעיני המדינה לא נחשבים רופאים אלא פקידים ■ התוצאה: כל פרמדיק שני עוזב את המקצוע בתוך שלוש שנים, אחרי מסלול הכשרה ארוך ויקר ■ המקצועות החסרים במשק

12:33
09.08.2012
מאת: הילה ויסברג

זוהר גלאי, 35, הוא "פרמדיק מכור". כבר בגיל 14 התנדב לעבודה במד"א, וכבוגר עבד עשר שנים בארגון כפרמדיק. הוא היה גם ממשיך בכך, אילו רק היה יכול, אלא שההקרבה האישית הנדרשת, יחד עם שכר מינימום והיעדר מוחלט של הכרה מצד המדינה והציבור, הביאו אותו לסף ייאוש. לפני שנתיים הוא עזב את מד"א לטובת חברת ביו-טק.

יש נטישה המונית של פרמדיקים, והתוצאה היא שמי שממלא היום את התפקיד הם ילדים, חבר'ה אחרי צבא וסטודנטים", אומר גלאי. "כשהם ייפכו לבעלי מקצוע טובים - הם יעזבו. חברי ואני ראינו את מד"א כבית. המוטו לא היה 'להעביר את הלימודים באוניברסיטה' - אלא להציל חיים. עם הזמן התפכחנו. כיום אנחנו משתכרים פי שלושה בחברות היי-טק, אף שהרצון להיות שם, על ניידת הטיפול נמרץ, עדיין בוער בעצמות".

כמה משתכר פרמדיק?

"פרמדיק יכול להביא הביתה 10-12 אלף שקל בחודש, אם הוא יעבוד במשרה וחצי-שתיים, שפירושן 300 שעות בחודש. אי אפשר לשלב את העבודה הזו עם חיי משפחה".

הנטישה ההמונית שמזכיר גלאי, ומוכרת גם לראשי מד"א, מקבלת בראשונה גם ביסוס מחקרי. מעבודת דוקטורט שכתב אורן וקט מהפקולטה למדעי הבריאות באוניברסיטת בן גוריון, בהנחיית פרופ' נדב דוידוביץ, עולה כי 50% מהפרמדיקים עוזבים את המקצוע בתוך שלוש שנים. לשם השוואה, שיעור העזיבה של אחיות הוא 1% ושל רופאים הוא 5% בטווח של עשור. 65% מהפרמדיקים שעוסקים במקצוע, לפי וקט, לא מתכוונים להישאר בו. "אלה שיעורי עזיבה קיצוניים", הוא אומר. "מקצוע הפרמדיק נמצא במשבר עמוק - ולאף אחד לא אכפת".

לא רק ניסיון וידע חיוניים יורדים לטמיון עם כל פרמדיק שעוזב את המקצוע - אלא גם ההשקעה הכספית בהכשרה, המוערכת בעשרות אלפי שקלים לאדם. פרמדיקים מוכשרים באחד משלושה מסלולים עיקריים - מסלול של שנה וחצי במד"א, הכשרה במסלול צה"לי והכשרה אקדמית בת שלוש שנים (תואר ראשון ברפואת חירום מאוניברסיטת בן גוריון). הם עוברים לאורך הדרך גם בחינות, תרגולים בליווי רופאים וסימולציות. עלותה של בובת סימולציה באוניברסיטת בן גוריון, לדוגמה, היא 100 אלף דולר.

"פרמדיק הוא מקצוע בפני עצמו, ולכן לא כל פרמדיק רוצה להיות רופא", אומר וקט. "הפרמדיק חי את השטח. הוא חייב לנהל צוות ולעבוד בקור רוח; לתת דיווח טלפוני-מקצועי לקרדיולוג - ותוך כדי כך לדבר בגובה העיניים עם נרקומן. זו עבודה בקצב אחר וברמות חץ גבוהות, שמצילה חיים. אפשר להתמכר לזה".

"שבעה פרמדיקים ל-100 אלף איש"

מהיכן מגיע הזלזול המתמשך שמייחס הממסד למקצוע חיוני כל כך? וקט, פרמדיק בהכשרתו ומתנדב במד"א, מדבר על כמה היבטים: לדבריו, מדובר במקצוע חדש, שנוסד בארה"ב בשנות ה-60 והובא לישראל רק בשנות ה-80, כשמד"א נטל על עצמו את מלאכת הכשרת הפרמדיקים, והתבסס כגוף הנושא באחריות לרפואת החירום בישראל.

תפקיד הפרמדיק הוא לדאוג לחולים במצבי חירום שנמצאים במרחב הציבורי או בביתם, עד להגעתם לבית החולים - ולכן הוא מחזיק בסמכויות רפואיות כבדות משקל. למרות זאת, האגף לרישוי מקצועות רפואיים במשרד הבריאות מעולם לא הכיר בפרמדיק כמקצוע - אך הכיר במקצועות כמו אופטומטריסט, מרפא בעיסוק ודיאטן. כאן בדיוק, מדגיש וקט, שורש הבעיה. אם משרד הבריאות לא מכיר בפרמדיק, איך המדינה תעניק לו שכר ראוי? הדבר הגיע לכדי אבסורד לפני כחודשיים, כאשר פרמדיקים קיבלו היתר ממשרד הבריאות להכריז על מוות של חולה - סמכות שהיתה שמורה עד אז לרופאים. "איך יכול להיות שאדם נקבר בעקבות טפסים שאני מילאתי, אבל בעיני משרד הבריאות אני לא קיים?" שואל וקט.

מאחר שהמשרד לא מכיר בפרמדיקים, הוא גם לא יודע מה מספרם. על פי הערכות, בישראל עובדים היום כ-550 פרמדיקים, כ-450 מתוכם במד"א, מתוך כ-2,000 שהוכשרו בשנים האחרונות. עשרות בודדות עובדים בחברות פרטיות כמו שח"ל ונטלי, ובחברות גדולות כמו חברת חשמל, אינטל ותעש. לדברי וקט, בארה"ב יש 10-44 פרמדיקים פעילים לכל 100 אלף איש, ובישראל - שבעה בלבד.

"קיים מחסור של עשרות פרמדיקים שרק יחריף, לאור העובדה שהמגמה היא של עזיבת המקצוע", מודה ד"ר רפי סטרוגו, המנהל הרפואי של מד"א. "המחסור הזה גורם לעומס רב על הפרמדיקים הקיימים, והמערכת נאלצת לסחוט אותם עד שחלק פשוט מרים ידיים".

היעדר ההכרה במקצוע הפרמדיק משפיע גם על תנאי ההעסקה הירודים. עובדי מד"א משתייכים להסתדרות המעו"ף (מינהל עובדי משק ופקידים) של ההסתדרות, והמשמעות היא שפרמדיקים נחשבים בעיני המדינה פקידים, ומכאן גם שכרם. השכר מתחיל, לפי נתוני הממונה על השכר באוצר, בכ-2,000 שקל בחודש. לכך מתווספת השלמה לשכר מינימום, וכמובן שעות נוספות. שכר הבסיס, אם כך, הוא 4,700 שקל בחודש.

וקט מדגיש שהשכר הוא הנקודה הפחות כואבת, בהשוואה להיעדר ההכרה הציבורית במקצוע. "פרמדיקים יוצאים מהניידת ואנשים אומרים 'איפה הרופא?' או 'מה, אתה חובש? אתה יודע לשים פלסטר?' זה מעליב ופוגע במורל, במיוחד כשמדובר באנשים שמתמודדים עם המצבים הרפואיים הכי מורכבים שיש".

"פרמדיק חדש הוא כוח אדם זול"

אבסורד נוסף מתגלה כשפרמדיקים מבצעים הסבה לסיעוד, ובבת אחת נשללות מהם הסמכויות הרפואיות שהיו חלק מובנה מתפקידם עד לפני רגע. "זה הגיע למצב הזוי, שבו אח שהוא גם פרמדיק נדרש לעבור בבית החולים הכשרה למתן מכת חשמל לחולה - פרוצדורה שהוא כבר מזמן מיומן בה", אומר וקט. לדבריו, לאחיות ורופאים פשוט נוח להותיר את הפרמדיקים מחוץ לגדר. "נוצרה דינמיקה של תחרות - וזו טעות קשה בעיני. דוחקים את הפרמדיק לתחתית שרשרת המזון הרפואית".

רמיסת מעמד הפרמדיק בישראל עומדת בניגוד גמור למגמות העולמיות. בארה"ב הוכרו כבר כמה מקצועות פרא-רפואיים חדשים, כמו "מסייע לרופא" ו"אחות טיפולית". יש בעיה כלל עולמית של מחסור בכוח אדם רפואי - בישראל רואים מחסור ברופאים ובאחיות. במקביל, האוכלוסייה מזדקנת והולכת, ועולה הצורך של אנשים מבוגרים בשירות רפואי עד הבית. המדינה נוקטת כל מיני פטנטים כדי להתמודד זמנית עם הבעיה, במקום להשתמש באנשים המיומנים שנמצאים מתחת לאף שלה, אומר וקט.

במד"א - גוף ממשלתי שתקציבו כ-500 מיליון שקל בשנה - טוענים כי היו רוצים לשפר את השכר, אך ידיהם כבולות בגלל מחסור בתקציב. אלי בין, מנכ"ל מד"א, אמר באחרונה: "הפרמדיק לא זוכה להערכה מבחינת תגמול, אך גם אם אני רוצה להסדיר את נושא השכר - אין מאיפה, ואין דרך להשאיר אצלנו את הטובים שבטובים. ראשי משרד הבריאות צריכים לקחת זאת ללבם".

גלאי טוען כי מדובר בסממאות חלולות. "הטענות של מד"א שידיהם כבולות הן שטויות - המצב הקיים נוח לכולם: האוצר מקבל שקט תעשייתי ומד"א יכול להעסיק פרמדיקים מתחלפים בשכר עבדים. פרמדיק חדש הוא כוח אדם זול, ויש אינטרס מובהק לבעוט את הוותיקים החוצה.

"כיום, יש הסכם קיבוצי אחד לעובדי מד"א בהסתדרות, ופרמדיק, שאחראי לחיים של חולים, משתכר כמו נהג אמבולנס. ועד העובדים הוא 'על הנייר'. פרמדיקים פוחדים להרים ראש פן יבולע להם, אז הם פשוט הולכים. במצב הקיים, אף אחד לא משמר פרמדיקים כנכס. ברגע שיתחילו להכניס את הפרמדיקים לבתי החולים - לא יישארו אנשים במד"א, וזה הרגע שבו הציבור יתחיל להבין שיש בעיה".

כיצד המדינה יכולה להימנע מהתהליך?

"צריך להתחיל ממתן הכרה מקצועית, שתלווה בהעלאת שכר, כדי לשמר את האנשים. נוטים לומר 'לכל אדם יש תחליף', אולם הפרמדיק הוא מקצוע כל כך ייחודי שאין לו תחליף. כדי לשמור על סטנדרט מקצועי גבוה דרושה רגולציה. משרד הבריאות צריך לפקח על מבחני ההכשרה וההסמכה של הפרמדיקים. הביקורת שלי היא גם כלפי הפרמדיקים עצמם - הם צריכים להתאגד ולדאוג לעתיד שלהם, אחרת לא יהיה להם עתיד".

ממשרד הבריאות נמסר: "המשרד גיבש הצעת חוק שתסדיר את מעמדם של הפרמדיקים. טיוטת ההצעה תופץ בימים הקרובים להתייחסויות של הארגונים הרלוונטיים".